

**Hallituksen esitys eduskunnalle
laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja
siihen liittyviksi laeiksi, StV
21.10.2022**

**Lakimies
Sonja Jantunen**

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

- Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sukupuolen vahvistamisesta.
- Lailla kumottaisiin laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta.
- Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi steriloimislakia, äitiysavustuslakia, kansaneläkelakia, lääketieteellisestä tutkimuksesta annettua lakia, raskauden keskeyttämisestä annettua lakia, väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettua lakia, kotikuntalakia, lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettua lakia, vanhemmuuslakia, rikoslakia, vankeuslakia sekä tutkintavankeuslakia.
- Esitys perustuu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan.

Sukupuolen vahvistamisen edellytykset (1 §)

- Sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen eriytettäisiin lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista eikä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä olisi lääketieteellistä selvitystä tai diagnoosia.
- Voimassa olevassa laissa oleva vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä poistettaisiin.
- Henkilö voitaisiin vahvistaa kuuluvaksi toiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmään merkitty, jos hän esittää selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vahvistettavaan sukupuoleen, on täysi-ikäinen ja on Suomen kansalainen tai hänellä on asuinpaikka Suomessa.
- Selvityksessä olisi kyse henkilön omasta selvityksestä hänen sukupuolen kokemuksestaan.

Hakemus ja sen käsittely (2 §)

- Sukupuolen vahvistamista koskeva hakemus olisi tehtävä kirjallisesti Digi- ja väestötietovirastolle.
- Digi- ja väestötietovirastolle säädettäisiin velvollisuus viipymättä antaa hakijalle tietoa hakemuksen käsittelystä ja sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksista.
- Hakijan olisi nämä tiedot saatuaan vahvistettava hakemuksensa, kuitenkin aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun hakemus on tullut vireille.
- Voimassa olevassa laissa olevaa ilmoitusvelvollisuutta laajennettaisiin koskemaan myös rekisteröidyn parisuhteen toista osapuolta.

Sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutukset (3 §)

- Ehdotetun lain mukaisesti vahvistettua sukupuolta olisi pidettävä henkilön sukupuolena sovellettaessa muuta lainsäädäntöä, jollei toisin säädetä.
- Sosiaali- ja terveydenhuollosta on lainsäädäntöä, jossa viitataan henkilön sukupuoleen.
 - Sääntely liittyy erityisesti lisääntymisterveyteen liittyviin kysymyksiin, eli raskauteen, sterilointiin, hedelmöityshoitoihin sekä raskauteen liittyviin terveystalveluihin.
 - Lainsäädäntömuutoksilla turvattaisiin se, että henkilö saa lääketieteellisesti perustellut palvelut sukupuolen vahvistamisesta riippumatta.
 - Hedelmöityshoitolaian soveltamista transsukupuolisiin henkilöihin selkeytettäisiin.
 - Järjestettäessä seulonta, jonka antaminen määräytyy sukupuolen mukaisesti, mahdollistettaisiin seulonnan järjestäminen sukupuolen vahvistamisesta riippumatta sen perusteella, mikä on lääketieteellisesti perusteltua.

Sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutukset vanhemmuuteen (4 §)

- Vanhemmuuslain (775/2022) 3 §:ssä tarkoitettu aviomiehen isyys todetaan lapsen syntymän hetkellä väestötietojärjestelmään merkityn sukupuolen perusteella.
- Vanhemmuuslain 2 §:ää sovelletaan äitiyden toteamiseen ja mainitun lain 4 §:n 2 momenttia isyyden vahvistamiseen sukupuolen vahvistamisesta riippumatta.
- Vanhemmuuslain 4 §:n 3 momentissa ja 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu hedelmöityshoitosuostumukseen perustuva vanhemmuus vahvistetaan isyytenä tai äitiytenä sen sukupuolen mukaan, joka oli merkitty väestötietojärjestelmään suostumusta annettaessa. Mainitun lain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettu isyyden vahvistamiseen annettuun suostumuksen perustuva vanhemmuus vahvistetaan kuitenkin aina isyytenä.

Vanhemmuusnimikkeen muuttaminen (5 §)

Digi- ja väestötietovirasto voi hakemuksesta muuttaa henkilön vanhemmuusnimikkeen vastaamaan hänen vahvistettua sukupuoltaan. Henkilö voi tehdä hakemuksen vanhemmuusnimikkeen muuttamisesta samalla, kun hän hakee sukupuolensa vahvistamista, tai sukupuolen vahvistamisen jälkeen.

Kun vanhemmuusnimike muutetaan, Digi- ja väestötietoviraston on lähetettävä siitä ilmoitus hakijan alaikäisten lasten huoltajille.

Liitelait

- Esityksellä tehtäisiin äitiysavustuslakiin välttämättömät muutokset, joilla varmistetaan raskaana olevan henkilön oikeus etuuteen oikeudellisesta sukupuolestaan riippumatta.
- Steriloimislakiin tehtäisiin lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamisen aiheuttama muutos.
- Vanhemmuusnimikkeitä koskevien säännösten edellyttämiä muutoksia tehtäisiin muun muassa väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin, kotikuntalakiin, kansaneläkelakiin sekä lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.

Liitelait: vankeuslaki ja tutkintavankeuslaki

- Sukupuolen mukaan sijoittamisesta voitaisiin poiketa sellaisen vangin tai tutkintavangin osalta, jonka sukupuoli on vahvistettu, jos se on välttämätöntä hänen itsensä tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Liitelait: rikoslaki, lääketieteellisestä tutkimuksesta annettu laki ja raskauden keskeyttämisestä annettu laki

- Rikoslain eräitä sukupuoleen sidottuja säännöksiä muutettaisiin niin, että niitä voidaan soveltaa henkilöön tämän oikeudellisesta sukupuolesta riippumatta, jos rikoksen tunnusmerkit muuten täyttyvät.
 - Näitä ovat lapsensurmaa, laitonta raskauden keskeytystä, törkeää laitonta raskauden keskeyttämistä sekä laitonta alkioon puuttumista koskevat säännökset, joissa kaikissa viitataan naiseen.
- Lääketieteellisestä tutkimuksesta annettua lakia ja raskauden keskeyttämisestä annettua lakia ehdotetaan muutettavan, jotta ei ole oikeudellista epäselvyyttä siitä, että ne soveltuvat raskaana olevaan henkilöön tämän oikeudellisesta sukupuolesta riippumatta.

Transasetus

- Lailla kumottaisiin laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta, jolloin kumoutuisi myös sen nojalla annettu transasetus.
- Tarpeen voimassa olevan transasetuksen tyyppiselle yksityiskohtaiselle lääketieteellisen arvioinnin ja hoidon sääntelylle voidaan katsoa poistuvan, kun lisääntymiskyvyttömyysvaatimus poistetaan ja lääketieteellinen hoito eriytetään sukupuolen oikeudellisesta vahvistamisesta.
- Osa tutkimuksista ja hoidosta on jatkossakin perusteltua keskittää tiettyihin yliopistollisiin sairaaloihin ottaen huomioon tutkimuksen ja hoidon harvinaisuus ja sen vaatima asiantuntemus.
- Keskittämisestä voitaisiin kuitenkin säätää jatkossa erikoissairaanhoidon keskittämisasetuksella.

Voimaantulo (8 §)

- Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.
- Vanhemmuusnimikkeen muuttamista koskevaa säännöstä sovellettaisiin sen edellyttämien täytäntöönpanotoimien vuoksi kuitenkin vasta 1.1.2024.